

SAULĖS PATYRIMAS ŠIAULIUOSE

Jurgis Dieliautas

Šiaulių universitetas

Filosofijos ir antropologijos katedra

P. Višinskio g. 38, Šiauliai

El. p. fenomenon@splius.lt

Ar kartais pati minties, mąstymo istorija, filosofijos istorija nėra nesiliaujantis šviesos žaismas? Mąstydami ar tiesiog bandydami kažką pamąstyti, ką nors prisiminti, mes visa tai apšviečiame proto šviesa ir mus tuo pačiu metu užlieja trumpalaikė, tik tam tikromis atkarpomis vykstanti intensyvaus mąstymo šviesa. Proto ar sąmonės šviesa mumis nepaliaujamai žaidžia. Žaidžiame, kada mąstome, kada galime mąstyti, nepastebimai ištraukiame, išsiliėjame, išsipiname. Mąstymas visuomet yra tam tikras nuotykis, pokštas, akibrokštas, ištraukimas į tam tikras keistas, nevienareikšmes naratyvias, deskriptyvias istorijas.

Šviesos, saulės šviesos tema yra nuo seno žinoma filosofijos istorijoje. Atskiros šalys, nuosekliai ir tradiciškai plėtojančios ir puoselėjančios filosofinę kultūrą, turinčios gilią filosofavimo tradiciją, gali pasigirti įdirbiu ir šioje srityje. Lietuviškoji filosofavimo tradicija griežta filosofine terminija ar saulės įvaizdžiu šiuo atveju nelabai gali pasigirti. Šviesos metafizikos nebuvimas lietuviškajame mąstyme sunkina šneką saulės metafizikos temomis. Todėl tenka pasitelkti asmeninės patirties ir pasaulinę filosofinę patirtį. Šiame straipsnyje pasirenkama tam tikra mąstymo strategija, verčianti ieškoti skirtingų saulės pasireiškimų, remiantis sava patirtimi. Kas verčia atsigręžti į saulėtą patirtį ir kaip ši patirtis atsiskleidžia neempirinėje plotmėje? Viena vertus, tai tam tikra saulės stokos iššaukta iniciatyva. Gyvenant tuose kraštuose, kuriuose spindinti, skaisti ir vaiski saulė nėra dažnas ir nuolatinis reiškinys, būtent jos ir pasigendama. Kita iniciatyva kyla iš noro apmąstyti saulės patirtį Šiaulių kontekste. Kodėl šis *Saulensis*, kodėl ši vietovė, įgavusi / įgijusi soliarinį apibūdinimą, vis dar metafiziškai neapmąsto šios patirties.

Metafizinė saulės patirtis yra tokia pirminė patirtis, kuri neturi tiesioginių empirinių atitikmenų. Esama dvejopos metafizikos sampratos – *didžiosios* ir *mažosios*. Filosofijos tradicijoje ilgą laiką dominavusi galutinė, fundamentalioji, pamatinė, didžioji metafizika ir mažoji, arba lokalinė metafizika. Esti esmingų, nekintančių metafizinių sistemų, kurias galima priimti arba atmesti, jomis galima žavėtis ar negailestingai kritikuoti. Metafizikos „mirtis“ liudija didžiųjų ir galutinių, monoteistinių sistemų dominavimo pabaigą, o ne apskritai metafizikos pabaigą. Metafizinis mąstymas galioja tol, kol vyksta filosofinis mąstymas. Dar daugiau – metafizika yra sudėtinė gyvenimo dalis. Vykstantys gyvenimo procesai yra tie patys sudėtiniai metafiziniai procesai. Tai, kas mūsų gyvenime įvyksta, tai, kas mus ištinka, tai, kas atsitinka – visa tai yra ir metafiziniai procesai. Vadinasi, visai pagrįstai galima kalbėti apie gyvenimo įvykio metafiziką. Tai, kas mums nutinka, tai, kas mus tam tikroje būsenoje ar situacijoje ištinka, tai, kur ir kaip, kokiomis aplinkybėmis mes atsiduriame ir yra ta pati *vykstanti metafizika*. Ji suprantama kaip sudėtingas procesas, kai įvykiai yra lokalinės gyvenimo metafizikos apraiškos.

Patyrimo filosofija – daugiaplanė, turinti daugybę skirtingų aspektų. Mes vienu metu gyvename daugelyje skirtingų plotmių. Ne visos gyvenamos ir išgyvenamos plotmės mums vienodai atsiveria. Ne visos plotmės aiškiai bei išsamiai ir iki galo atsiveria. Toli gražus ne visi tuos atsivėrimus priima ar geba priimti. Šiame straipsnyje siekiama išryškinti saulės patyrimą kaip tam tikras metafizines nuotaikas ir kaip tam tikrus metafizinius nuotykius. Metafiziniam nuotykiui nebūtinai išskirtinės ar apeiginės sąlygos. Tai gali būti paprasta, labai elementari gyvenimiška situacija. Bet nutinka kitas dalykas: šioje nesudėtingoje situacijoje gimsta tai, kas elementariai nebepaaiškinama. Gimsta sudėtinga, daugiaplanė, peržengianti įprastus jautimus nuotaika. Nuotaika yra tam tikras nusiteikimas, nuostata, pozicija, kylanti iš fizinės ar psichinės sferos, bet kartu peržengianti šias sferas. Tai, ką aš išvydau, ir tai, kaip visa tai mane perkeitė, kur visa tai mane nukreipė, įprastomis priemonėmis yra nebepaaiškinama.

Saulės patyrimas, kaip ir bet kuris kitas, iš anksto nenumatomas ir neprognozuojamas, jis yra situatyvus patyrimas. Jis ateina iš atskirų, ne visada nuoseklių ir vienkrypčių gyvenimo fragmentų, gyvenimo situacijų

suvokimo. Tokio patyrimo negalima moksliskai protokoluoti, absoliučiai empiriskai atskirti ar visiškai racionaliai išgryninti. Patirdamas saulę aš ir pats persikeliu ten, vėl atsiduriu tam tikroje konkrečioje situacijoje. Aš persikeliu į tam tikrą savo asmeninio patyrimo vietą. Tai, kas buvo įprasta vieta, jau virto metafizine. Tai, ką aš patiriu, yra sudėtinga situacija, kada keičiasi įprastinės ir nusistovėjusios, įpročiais tapusios tradicinės stabilios būsenos. Tai situacijos, kada keičiasi įprastinė, standartinė erdvė, pakinta įprastinės patikimos, garantuotos veikimo strategijos, kai negyvos abstrakcijos virsta gyvais pavyzdžiais.

Keistas mūsų santykis su savo gyvenimo patirtimi. Dažnai esame tarsi atsiskyre nuo savo patirties. Ji – tarsi kažkas atskira, atsieta nuo mūsų veiklos ar mūsų pačių. Kas gali būti intriguojančiame saulės patyrimo? Juk tai sudėtinė banalaus ir kasdienio mūsų patyrimo dalis. Regis, tai, kaip mes patiriame saulę, taip pat patiriame ir daugybę kitų dalykų. Saulės poveikio istorijos, saulės apšveisti nutikimai aptinkami ne tik mano, bet ir daugelio kitų žmonių gyvenime. Bet tai, ką ir kaip mes patiriame, visa tai retai atsiduria mūsų dėmesio centre. Tai nuolat kaip nors neišskiriama, neaktualizuojama, nes tai laikoma tiesiog natūralia, būtina, dėsninga, neaktualia būsena. Saulėtumas psichine ar fizine prasme – natūralus dalykas. Čia, regis, nieko nebepridėsi ir nieko nebepridursi. Bet ar ši pozicija nėra ydinga? Galima su tam tikra doze ironijos klausti, ar šios istorijos iš tiesų yra „saulėtos“? Atsakyti galima labai parastai: jos „saulėtos“, nes jose „esama saulės patirties“. Saulėtumas mums dažnai nėra tam tikra privilegija, o tik dalis natūralių būsenų kaitos. Saulėtumas dažniausia laikomas, įvardijamas kaip įprastinė, nereikšminga, niekuo neišsiskirianti patirtis. Šiai patirčiai neskiriama daugiau dėmesio, ji niekaip neaktualizuojama. Pasitelkus filosofiją saulėtumas ir pati saulė virsta problema. Filosofija viską stengiasi aktualizuoti ar probleminti. Aktualizuojant kažką arba šiuo atveju tai, ką mes laikome *saule*, ją perkeliame į mąstymo dėmesio centrą. Problemindami saulę mes į ją žvelgiame ne kaip į aklą duotybę, neišvengiamybę, bet kaip į atvirą problemą. Tai, kas buvo savaime suprantama, tampa nebe taip, arba iš viso nebesuprantama. Tai, kas buvo atvira ir paprasta, tai tuoj pat virsta slėpininga, įgyja gelmę. Tai, ką mes laikėme vienareikšmiu dalyku, virsta daugiareikšmių svarstymų objektu.

Kalbant apie saulės patyrimą, gali kilti visai pagrįstas klausimas: kodėl apsiribojama būtent tokia „subjektyviu“ ir „neapibrėžtu“ patyri-

mu? Tai, kas laikoma tik atsitiktiniu ar primestiniu subjektyvu, gali virsti intersubjektyvumu. Juk kito ar kitų subjektyvumas yra dalis bendro intersubjektyvumo. Tai, kas iki šiol neapibrėžta, dar nereiškia, kad to apskritai negalima apibrėžti, apibūdinti, aprašyti. Tai, kas taikyta, naudota, bandyta, gal visa tai nebuvo efektyvu? Tai, kas nepasiduoda tradiciškai taikomiems apibrėžimo būdams, tai turėtų skatinti naujus bandymus kaip nors netradiciškai, kitaip apibrėžti, kitaip aprašyti. Pats pasaulis nėra objektyvus, jame slypi subjektyvumo pradai. Naikindami subjektyvumą mes panaikintume individualumą. Subjektyvi kalba, subjektyvi deskripcija rodo mūsų tikruosius, bet tiesiogiai vis neužmezgamus, nepastebimus ryšius su pasauliu. Subjektyviame ir atsitiktiniame patyrimo yra mūsų nematomas, nepastebimas ryšys su pasauliu.

Patirties negalima absoliučiai neigti ir ignoruoti. Patirtis yra ir gyvenimo „pagrindas“, ir „horizontas“. Absoliučiai tuščios patirties gyvenime nėra ir negali būti. Net pats pasakymas *tuščia* vis tik kažką reiškia. Mąstymas kaip skaidymo ar jungimo procesas susijęs su mąstymo patirtimi. Tai daroma, nes tai gebama daryti, nes tai mokama atlikti. Mąstymas ir patirtis yra persipynę, sukirtę, susisaisę daugelyje įvairiausių, skirtingų mūsų veiklos sferų. Gyvenimo patirtis mums patiems perteklinga. Patirties mes visada turime šiek tiek daugiau ir dalis mūsų patirties lieka nesuprasta, neapdorota, neišsivinta. Viena vertus, mūsų patirtyje yra daugybė aiškių ir skaidrių dalykų, kita vertus, joje daugybė neišsakytų ir neišreikštų, neapibūdintų, neišvardytų dalykų. Patirčiai apibūdinti dažnai stokojama tradicinių, nusistovėjusių išraiškos ar kalbos priemonių. Kai mes tai gebame, kada vis tik save išreiškiame, išsakome, tuomet patirtis tarsi durys ar langas prasiveria.

Mąstymo išraiškose, mąstymo ištarose remiamasi tam tikra buvusia patirtimi. Patirtis yra mąstymo galimybė, galimas išeities taškas visiems tolesniems svarstymams. Aš esu pasaulyje, todėl nesu absoliučiai atskirtas ar izoliuotas. Apmąstydamas save, apmąstau ir dar kažką, kas nesu aš. Todėl mąstymas yra neužbaigiamas projektas, nesiliaujanti ir neužsiverianti veikla. Mąstyme yra neapmąstytos liekanos, prie kurių įkyriai sugrįžtame arba jas pamirštame, kažkur nustumiami ir paliekame. Kita vertus, gyvenime esama išskirtinių patirties apraiškų. Tokia patirtis apribota pačios situacijos išskirtinumo. Ten, kur buvai sužavėtas grožio, ten, kur nutiko kažkas nelaukta ir baisaus, ten nebegali vėl atsidurti. Tai

vienkartinės ir nesikartojančios patirtys. Jų neįmanoma dirbtinai perkelti ar dubliuoti, tiražuoti, stimuliuoti. Prie šių patirčių mes sugrįžtame, jas prisimindami, svajodami, norėdami ar tiesiog jų siekdami. Kuo vertingi šie išskirtiniai nutikimai / susitikimai? Kodėl svarbios šios metafizinės akistatos? Tai, kas ten ar tuomet nutiko, mus verčia tai vėl apmąstyti. Verčia keisti įprastines ir inertiškas, tingias / saugias nuostatas. Tai patirtys kaip gyvenimo iniciatyvos.

Saulėtos vietos veda, kreipia į tam tikras patyrimo zonas, į tam tikras mąstymo, kelionių, eitynių, perėjimų apylinkes. Mąstymas visada susijęs su tam tikra apibrėžta vieta. Pats žodis *vieta* turi daugybę skirtingų vertybinių apibūdinimų. Yra uždarų ar atvirų vietų. Jos uždaros tau ir tavo patyrimui. Bet yra vietų, kurios tavo patyrimo nušvinta, suspindi, ima keistai mirgėti, žerėti savo atspindžiais. Yra saugių ir netokių saugių vietų. Saugu ten, kur aš jau esu buvęs, ir žinau, kaip tegalima būti. Nesaugioje vietoje aš nesu savimi ir su savimi. Yra savos ir svetimos vietos. Savoje vietoje aš esu į ją „įaugęs“, joje paniręs ar tiesiog joje užsibuvęs. Svetima vieta verčia tapatintis arba priešintis. Yra vietų, kurios tarsi užsidariusios, užsivėrusios mūsų mąstymui. Filosofas Aleksandras Piatigorskis teigia: jei mes negalime mąstyti, vadinasi, ne mąstymas kaltas, o kažkas baisaus, *kažkas negera nutiko su šia vieta*. Kyla pagrįstas klausimas: kas nutiko su šia vieta? Žodis „negerai“ vartojamas šiek tiek kitaip, nei prasta moraline prasme. „Gera“ mąstyti, vadinasi, mąstyti intensyviai, produktyviai. Tai kuriantis, inicijuojantis, stimuliuojantis, produkuojantis mąstymas. „Negerai“, vadinasi, čia neįmanoma ar nebeįmanoma mąstyti.

Gera mąstyti, vadinasi, jausti vietos palankumą. Jei šioje vietoje įvyko kažkas negera, tokiu atveju vieta trukdo mąstyti. Šioje vietoje aš nebegaliu atsiverti, negaliu užmegzti tiesioginio ar netiesioginio dialogo. Gali šviesti skausi saulė, bet ši vieta nebebus saulėta. Ši vieta liks neutralia, anonimine erdve, nepaveikia vieta. Vieta, atvira mąstymui, tokia vieta, kuri stabdo ir trikdo, kuri kviečia ir siūlo.

Tokioje vietoje reikia *pabūti su savimi, savaip, savitai, savotiškai*. Miestai turi ne tik regimas madas, bet savo neregimą eisena. Miestai sudaro aibę nepažymėtų, neįvardytų, privačių, intymių maršrutų. Ten gimsta metafizinis mąstymas, ten plėtojasi metafiziniai pokalbiai.

Mentalinis mąstymas kreipia į tą vietą, kurioje tu gyveni, ten, kur tu dabar esi. Tad kyla klausimas: *kaip įmanoma metafiziškai mąstyti*

Šiauliuose? Ar galimas, apskritai įmanomas toks dalykas – Šiaulių metafizika? Gal tai tik besaikė, nepamatuota, laikina pretenzija ar tik pirmalaikė neišreikšta ambicija? Šiauliai, tradiciškai vertinant, tarsi nepalankūs ir neprieinami metafiziniam mąstymui. Į šį miestą, į šią vietą, metafizinis mąstymas tarsi ir niekada neatsigręžias. Tai sukelia ir nevilgtį, ir totalinių abejonių. Dažnai guodžiasi ar bandoma pasiteisinti, kad čia nesama kažko tikro, autentiško, visuotinio, norimo. Bet gal visa tai tik aklas, neartikuliuotas geismas ar bekryptės plintančios pretenzijos. Vieta yra šis tas daugiau nei kažkieno nurodoma / aptinkama esamybė. Vieta dažnai tiesiog neišsitenka apibrėžiamoje „regimoje esamybėje“. Vieta – ne tik tai, kas čia yra, bet ir tai, kas čia gali būti. Mums vietą „užstoja“ išankstinės nuostatos ir įsitikinimai. Jei aš esu savo išankstinėse nuostatose ir įsitikinimuose, tuomet esu uždaras aplinkai, t. y. labai standartiškas ir inertiškas, tuomet ir šią vietą matau ir suvokių standartiškai bei inertiškai. Vieta gali ir dažnai metafiziškai priešinasi. Ji kaip metafizinė vieta gali nutolti arba nusišalinti nuo manęs. Vadinas, esu nutolęs nuo šios stebimos ir juntamos vietos, nusišalinęs nuo savo pasyvaus stebinčio žvilgsnio, esu abejingas vykstantiems dinamiškiems atsivėrimams ir staigioms, žaibiškoms, netikėtoms sąveikoms. Jei taip, tuomet aš viso labo tik negebantis susikaupti čia, šioje vietoje, Šiauliuose.

Ne visos mąstymo vietos vienodai greitai surandamos. Vietos, kurios vis dar neatvertos, kurios dar neaptiktos, dar neapibrėžtos, dar neįvardytos, savo neišnaudotomis galimybėmis šaukiasi ir laukia naujų apmąstymų. Vieta yra kreipinys į tave. Reikia nuosekliai apmąstyti neapmąstytas vietos galimybes ir kartu savo mąstymu atsiverti pačiai vietai. Reikia kantriai ir intensyviai išbūti, nuolat palaikyti atviru, neuzurpuojančiu ir nepretenzingu mąstymu šią vietą. Vietos patirtis – tai nuolatinės kelionės, vaikštytės, iškilos, pasimetimai, sutrikimai. Kaip galima, kaip įmanoma išvaikščioti visais esamais ir buvusiais maršrutais? Kai kurios vietos juk negrįžtamai pakito. Bet tu vaikštai jomis savo prisiminimuose. Dalį unikalios atminties „suėdė“ *realių gyvenimo interesų* erozija. Bet liko tam tikra dalis, kurios pakanka siekiant rekonstruoti. Dalis vietos atminties mums kuo nors nepatogi. Bet pažvelgus į tai iš kitos perspektyvos, vieta tampa atviresnė ir prieinamesnė. Norėdami pristatyti vietą ar ją iškelti, nenorime ar negalime rodyti jokių konkrečių pastangų. Būtina patirtis, svarbu užmegzti dialogą su savo patirtimi. Atsirandantis dialogas su vieta yra kylantis dialogas su savo patirtimi. Vieta, primindama asociacijomis,

nurodydama savomis konfigūracijomis, kreipdama savo kontūrais, gali atidengti buvusią, bet uždengtą kitais išpūdziais patirtį. Patirtis gali atidengti buvusią vietą esant ar užsibuvus jau visai kitoje vietoje. Aš esu ten mintimis ar emocijomis, atsigręždamas į ten, nukrypdamas į ten, nuklysdamas į ten. Iš ten aš grįžtu čia.

Vaikštome visada turėdami konkretų interesą. Retai vaikštome šiaip sau, be tikslo ir be krypties. Nebent mus veda neviltis, sutrikimas, pasimetimas. Daugelis kasdienių vaikštynių ar kelionių yra susiję su elementariais interesais. Visa kita, kas nepriskiriama tiesioginiam interesui, paprastai laikoma tinginiavimu, dykinėjimu, delsimu. Jei ir tik šiaip sau judame tam tikra kryptimi ar maršrutu, tai turi pažintinę, terapinę ar tiesiog kultūrinę prasmę. Šios trumpalaikės rutiniškos kelionės, išėjimai ar pasibuvimai daugeliu atvejų nulemti mūsų intuityvių siekių ar ketinimų.

Pasivaikščiojimai šiame mieste neišvengiamai veda pro tam tikras vietas, o šios vietos yra susijusios su saule. Tu daugelį kartų skirtingu laiku visai kitaip patyrei saulę įvairiose miesto vietose. Vienokia yra tekanti ryto saulė, netikėtai patirta tingiai lūkuriuojant autobuso stotelėje. Kitokia yra saulė, kuri pasireiškė tuoj po vidurdienio, priverčianti akis gręžti žemyn. Dar kitokia yra tingi, lėtai slenkanti pavakario saulė. Ir visai kitoks yra pasitinkamas kulminacinis saulėlydis. Bet grynas ar pačios savaiame saulės lyg ir nėra. Ji visada yra susijusi su kažkuo, su tam tikra gatve, skveru, aikšte, namu ar dar kuo nors. Dar daugiau: tu pamatei, išvydai saulę judesyje, išvydai ją eidamas, sėdėdamas, stoviniudamas, žvelgdamas į tolimus ar artimus objektus.

Dažnai atskiros miesto vietos kaip nors vertybiškai suklasifikuojamos ar iš anksto sugraduojamos. Miesto vieta virsta reikšminga ar visai nesvarbia vieta. Lankomasi ar vaikštoma dažnai ten, kur esama daugiausia vertybinio palankumo. Tau artimieji priekaištuoja, kad tu vaikštai šiose vietose, tomis gatvėmis, kur esą nieko gražaus negali pamatyti, kad nieko žavingo negali tikėtis. Tavęs tarsi nejučiomis klausiamo: ko vaikštai šiomis Dievo užmirštomis vietomis? Pokalbyje ar mintyse atsakai į šį priekaištą, kad tu pats čia netoliese gyveni ir nori pažinti ar atpažinti kaip nors pakitusią aplinką, ar prasiblaškyti nuo nuobodžių akademinų standartinių interesų. Ši vieta nėra atitverta, absoliučiai atskirta ar izoliuota. Išeidamas pasivaikščioti ir atsiverdamas aplinkai

vis tik nori ką nors aptikti ar sutikti. Bet dažniausia savo svarstymuose, mintyse, planuose, ketinimuose, prisiminimuose sutinki save, nes šiose vietose pokyčių tarsi ir nėra. Jei jie ir vyksta, tai atrodo tik smulkmeniška ir nereikšminga. Eidamas tokiomis vietomis gebi geriau susikaupti nei savo darbo kambaryje. Čia einant tarp nykių, vienodų, atsikartojančių daugiabučių ir monotoniškų garažų fasadų reikia susikaupti, kad kažką išskirtumei, atskleistumei, aptiktumei. Bet ir čia vaikstantį, sukantį tuo pačiu kasdienių kelionių ratu, kertantį toje pat vietoje kiemą ar gatvę apninka keista mintis. O kas būtų ši maštomą vieta be tavo ieškančio ir nepagaunančio visumos žvilgsnio, be tyrinėjančios, klajojančios tarp šių statinių akies, be tavo įtemptos ir atviros klausos, gaudančios virpesius, čezusius, šlamesius, ūžesius. Kaip sunku visame tame besikartojančiame kasdienybės žaisme pagauti štai tuos žaidžiančius vaikus, šio seno žmogaus veido raukšlių vingius, šio varnėno pirmą pavasarinį čiulbėjimą. Saulėtas pasivaikščiojimas atveria saulėtą vietą. Kuo tau svarbi ši dėl saulės atsiradusi proskyna, mąstymo šviesuma?

Saulė ne visada sukelia tik iškilumą ar iškilmingumą. Saulė – tai ir ta saulė, kuri parodo dabartinio gyvenimo stoką ir nepriteklius. Saulė gali priversti sutrikti, pasimesti, versti kažką peržiūrėti, vėl iš naujo surikiuoti. Gluminanti saulė – tai tokia saulė, kurios tu nelaukei ir nesitikėjai. Saulė, kuri apšviečia skurdo ir netvarkos aplinką. Stebi atnaujinamą bei reprezentatyvią, itin brangiai kainuojančią gatvės rekonstrukciją. Ši gatvės atkarpa tarsi atgyja, nes spindi atnaujintas spalvingų trinkelį grindinys, nauji suoliukai ir gėlių klombos, nauji modernūs šviestuvai. Tai, regis, ypač patrauklu, taip dera su prabangių parduotuvių vitrinomis. Tačiau pakėlęs akis aukštyne tu regi užslėptą eroziją, tuos pačius nepakitusius, blunkančius ir byrančius fasadus, griūvančius, trupančius balkonus. Saulė išryškina ne tik natūralų kontrastą, bet ir neįveikiamas, tačiau susipynusias „skirtingų gyvenimo stilių“ skirtybes. Nebūtinai tai, kas čia yra žemai, yra žema, nebūtinai tai, kas ten aukštai, yra aukšta. Skurdas ir nepritekliai liko aukščiau nei bulvaro rekonstrukcija / reprezentacija.

Jei mes negebame atsigręžti į saulėtą patirtį, mes tarsi neaprepiame saulės galimybių, neišnaudotų ir neapmąstytų galimybių. Patirtis, kurios tu nemėgsti, ar ta patirtis, kurios tu visai vengi, gali virsti tik alinančia ir sekinančia, žlugdančia, negatyviaja patirtimi. Jei atsigręžtume į Šiaulių erdvę, tai daugelio išvykusiųjų ar esančiųjų šiame mieste kuriančių

žmonių nuostata yra negatyvi. Šiauliai kasdienybės diskurse yra *skylė*, *užkampis*. Tą patį įvardija artimieji, išvykę studijuoti svetur. Šiauliai virsta tarsi mitine, fantastine „juodąja skylė“, tam tikra negatyviaja zona. Sako: „Aš vykau, bėgau iš vienos skylės, o pats atsidūriau kitoje skylėje“. Nuostatos vyko ir persikėlė kartu su tavimi. Geografinė kelionių terapija nesuveikė, nes juk bėgai tik pats savęs. Kitur tu ir vėl sutikai tik save, ne ką nors kitą, tą patį save. Galima susitapatinti ir pasyviai priimti tai, „kas čia dabar yra“, ar tai, „kaip čia jau buvo“. Galima mėgautis regimais negatyvumais ar skelbti nuosprendžius, esą viską griūva ir viskas blogėja. Bet juk galima pabandyti visa tai įveikti. Juk yra iškilų momentų ar laiko atkarpu, kada ši beviltiška aplinka netikėtai pakinta. Viskas mūsų nuostatose pasikeičia. Šios trumpalaikės būsenos rodo, kad mes esame prisirišę prie, regis, nekintančių, vien tik negatyvių būsenų. Mes jų nevaldome, nebandome peržiūrėti, perrikuoti, kaip nors kitaip sudėlioti.

Saulės šviesos svarstymai asociatyviai veda į šviesos, apšviestumo svarstymus. Tik išėjęs iš dirbtinės / akademinės į natūralią / gamtinę šviesą tu bandai suvokti jų skirtumus. Dirbtinė ir natūrali šviesa išnyra aptariant elementarią akademinę ar asmeninę pasiruošimo patirtį. Akademinė veikla neatsiejama nuo darbų prie rašomojo stalo. Koks keistas tas susiaurėjęs stalinės lempos pasaulis. Viskas, kas yra galbūt yra tik šioje šviesoje. Viskas, kas yra, visa tai plyti tarsi tik šiame siaurame šviesos ruože. Tamsa įrėmina artimąją aplinką ir atima, paslepia, uždengia neregimus, tolimus daiktus. Kolega, kalbėdamas apie mąstymo patirtį Klaipėdoje, užsimena apie darbo stalo šviesą. Esą, visas kitas kambarys skendi absoliučioje tamsoje. Skendi tamsoje ir būtinos reikalingos knygos, tuomet tenka atmesti „patikimas“ nuorodas, citatas ir rekomendacijas, nuolatinę „dar ir dar kartą“ skaitymo pagundą. Reikia kažką keisti. Gali pasikliauti tik tuščiu negiliu baltu lapu ir jame boluojamomis, spindinčiomis, trykštančiomis prasmėmis ar tuščiu ekranu, kuriame suteikta galimybė palikti ženklus. Rašant ir ieškant savojo, būtino rašymo stiliaus, galima pasikliauti tik savimi. Viskas, kas yra šiame siaurame šviesos plote, priklauso tau.

Ilgimasi ir nuolat nesutariama dėl tikrosios tikrovės. Ilgimasi ir ieškoma gilesnės ir patikimesnės tikrovės. Tikrosios tikrovės tarp įvairiausių jos pakaitalų lieka labai nedaug. Tikra tau yra tai, ką skauda.

Tikra vieta ten, kur kažkas skausminga kažkada įvyko. Atminties vietos nėra tik malonę teikiančios ar guodžiančios vietos, kai kada tai yra ir skausmingos vietos. Eini ir staiga saulė apšviečia tą vietą, kur kažkada įvyko nelaimė. Ta saulėta vieta tau sukelia skaudžius prisiminimus ir išgyvenimus. Čia, štai šioje vietoje, prieš daugelį metų įvyko nelaimė. Pati savaime ši vieta tarsi neutrali ir kito patyrimo ji sukelia kitokias, nebūtinai neigiamas asociacijas. Kitam ji nieko panašaus neatvers. Pats savaime šis nutikimas, patirties nugramzdintas į užmarštį, jį dengia visai kiti prisiminimai ir išgyvenimai. Bet tu esi čia. Staiga saulė apšviečia būtent šią vietą. Saulė apšviečia tos žiemos sniegą ir tos dienos slidumą. Saulė apšviečia visą tos išskirtinės akimirkos skausmą. Atgyja sensorika, *negatyvusis kūniškumas*, skausminga, bet ištrinta ar užgožta, užgriozdinta atmintis. Tu tada negali gilintis į šį skausmą, nes kita ranka tempi rogutes, kuriose sėdi tavo mažametis sutrikęs sūnus. Tu privalai jį, o ne save nuraminti ir kažką paaiškinti. Tu privalai šiais slidžiais šaligatviais su sūnumi ant rogučių saugiai parvykti į namus. Skausmas lūžusioje ir tvinksinčioje rankoje susilieja su kasdienės pareigos imperatyvu, su ilgu, gerokai pailgėjusiu žiemos keliu namo. Privalai grįžti kartu su savo skausmu.

Patirtį, susijusią su šviesos žaismu ir užgožtą kitos patirties, gali priminti vizijos, prisiminimai. Saulės žaismas gali padėti atsigręžti į iškilias būsenas. Rudeninio sugrįžimo į Šiaulius prisiminimų vizija. Greitas, mirgantis, spindintis rugsėjo pabaigos vakarinis kelias. Nuovargis po tos linksmos žvaigždėtos nakties, po panirimo į vėsu tvenkinio vandenį, po juoko šėlsmo sėdint su draugais priepirtyje. Po tostų, įsiliejančių į kažkieno gimtadienį. O kur dar židinio guodžiantis spragsėjimas, indų ir kitų valgymo instrumentų muzika, tikros gastrosofijos vertos ragavimo pamokos, kažką prancūziška ar itališka pirmą kartą gurmaniškai ragaujant. Bet tai jau praeitis, tai jau praėjo, baigėsi. Tu jau kelyje iš ten į namus. Kankina nemigos išvargusios akys, nuo juoko ir besaikio plepėjimo pavargusios lūpos. Žiūri į kelią ir lauki, kol vėl atsidursi namų prieglobstyje. Staiga kelias ima keistai mirgėti. Tylėdamas stebi šią mirgančią kelio monotoniją. Staiga kelią užlieja *auksinis mirgėjimas*. Auksinių beržų, drebulių lapų spindesys blėstančioje vakaro saulėje. Dideliu greičiu lėkdamas automobiliu į Šiaulius tu negali atitraukti akių nuo šio keisto reginio. Sau užduodi netikėtą klausimą: ką tau suteikia šie spindintys ir bėgantys per kelią lapai? Ar reikia bėgti nuo linksmybių

momentinės ekstatikos? Ar reikia būti niūriam ir neįdomiam pačiam sau? Ar reikia kaip nors vertinti tokią linksmybių patirtį? Klausimai susipina su mirgančiais, spindinčiais ir vėjo genamais lapais. Klausimai įsilieja į šį ritmą ir kismą, į šią lapų ir saulės vakarinę sąveiką. Suvoki, kad kažkada žūt būt reikia nuovargio, išsiblaškyimo, pasimetimo, kad išvystumei tą auksinį mirgėjimą, kad vėl viskas nurimtų, sutvirtėtų, atgautų prasmę. Reikia nuolat šį lapų spindintį mirgėjimą primenančios kaitos. Nuolatinės ritmiškos kaitos.

„Patirti, reiškia, nustebti“ (Šliogeris 1992: 5). Nuostabos elementai įsibrauna į mąstymą ir persmelkia paprasčiausią mąstymo patirtį. Saulė kaip nuostabos būseną atsiveria kasdieniame patyrimo. Sakoma, kad nuostaba atveria kelią į išmintį. Nuostaba gali būti net tik pakylėjimas. Nuostaba yra sutrikimas ir pasimetimas. Sutrikdyti ir sustabdyti gali paprasčiausios ir banaliausios situacijos. Netikėtai išnirusi, netikėtai atsiradusi akistata ištirpdo tariamą patikimumą, užtikrintumą ir išskaido įprastas, stabilias reikšmės struktūras. Yra kažkas labai paprasta, bet racionaliai nepaaiškinama. Saulė, galinti ir gebanti sutrikdyti įprastinius ritmus bei judesius. Stabtelėjimas gatvių sankirtoje. Vėjas neša laikraščio skiautę apšviestoje tuščioje sekmadienio gatvių sankryžoje. Gatvės apšviestume, gatvės tuštumoje, gatvės erdvume, gatvės tyloje blaškoma laikraščio skiautė. Akys lėtai seka šį netikėtą ir nenuspėjamą vėjo žaismą. Tu neperskaitai ir neidentifikuoji šio vėjo žaismo. Stebėjimo būseną, apimta laikino neskubumo ir nejudrumo. Tu šioje sankryžoje esi sutrikęs ir pasimetęs. Tave stabdo šis paprastas ir kartu neįprastas vaizdas. Situacija tiesiog tave apima ir apglėbia iš visų pusių. Tu žvelgi į šią skiautę iš šios perspektyvos, iš šios sankryžos ir esi šios situacijos užvaldytas. Kitoje situacijoje ir būsenoje tu nepatirtumei šios nuostabos. Laikraščio skiautės judesys sukelia nuostabos kupiną šypsena. Tu šypsaisi sutrikęs ir nustebęs, klausdamas pats savęs. Šioje nuovargio ir sutrikimo, pasimetimo būsenoje tu atsiduodi vėjo ir saulės žaismui šioje sankryžoje. Regis, banali būseną, į kurią žvelgdami utilitariškai galėtume pasigesti švaros ar tvarkos. Tai būseną, į kurią įsitrauki savo noru, be jokių išankstinių interesų ir ketinimų. Tai būseną, kurią sunku kaip nors apibendrinti. Laikraščio skiautė žaidžia tavo šios dienos rūpesčiais.

Kasdien eidamas miesto bulvaru įvairiomis kryptimis suvoki, kad pats bulvaras yra tapęs permainų vieta ir savotiška vojeristine scena. Daug

kas iš šios regimos aplinkos trikdo, stabdo. Pakanka banalios pagundos stabtelėti ties stiklinėmis perregimomis vitrinomis ir tu pagauni save žvelgiantį kitapus, anapus. Akis saulės šviesoje vengia vitrinų. Praeivių veidai ir judesiai palengva virsta dienos tėkme. Bet netikėtai tu stabteli ties kavinės valgiaraščiu-stendū. Juodame fone kreida išrašyta kas ir kiek šiandien šioje kavinėje kainuoja. Stabteli ne ties kainomis. Tave sustabdo kainų raštas, raidės, žodžiai, pati išraiškina, vingiuota, taisyklinga kainų kaligrafija. Tai asociatyviai primena mokyklinę kaligrafiją. Raidės ir žodžiai virsta paliepimu skaityti, išskaityti, įsidėmėti šias kainas. Raidės ir žodžiai, išvingiuoti tamsiame fone, tampa „užuomina-paliepimu“. Tu privalai čia užėiti, būti, valgyti, nes čia žemiausios kainos, nes čia skaniausi patiekalai. Kreida pristatomas kaligrafiškas valgiaraštis virsta nematomo mokytojo imperatyvu. Pats paliepimas nematomas, jis užgožtas idealaus kaligrafiško rašto. Kaligrafiškas „pasiūlymas-paliepimas“ nurodo ir moko, kur ir kada reikia valgyti. Ženkliai įpročio zonoje labai dažnai nuskęsta akloje prasmėje. Saulė gali netikėtai nurodyti nepastebimus ženklus-paliepimus, pamokymus, pasiūlymus.

Gyveni erdvėje, kuri asocijuojasi su „saulės miestu“. Saulės miestas gali būti įvardytas kaip saulėtos patirties miestas. Saulėta patirtis siejasi su šviesa ir šiluma: lemiančia, nukreipiančia ir stabdančia. Miestui būtinas savas stilius. Saulės miestas turėtų turėti saulėtą stilių. Saulėto stilius nebuvimas kultūroje ir šio stiliaus nebuvimas Šiauliuose verčia nuolat ieškoti pačios saulės. Kolega iš svetur, atvykęs žiemą į mano darbo kambarį, pirmiausia pastebi pro langus šviečiančią saulę ir šneka apie tai, kad turbūt man šiame saulėtame kambaryje malonu dirbti. Jis nėra buvęs šiame kambaryje vidurvasario kaitroje ir nėra jutęs pragariškos kaitros ir tvankumos, kuri tokiu metu laiku visiškai trukdo dirbti. Žiemos saulėtas rojus čia virsta vasaros karščio pragaru. Kaip atskirti šilumą nuo šviesos? Kaip sustabdyti kaitrą ir vėl ją iššaukti reikiamu momentu? Bet tai naivūs klausimai. Tai klausimai, vedantys į komandas-norus, komandas-paliepimus, svajones-paliepimus. Saulės miestas negali būti be įkyrios ir alinančios saulės.

Maršrutai saulės mieste taip pat susiję su saulės patirtimi. Kas yra tavo aptinkanti šviesa? Šviesa nėra vienareikšmė, aiški ir iki galo tiksli metafora. Šviesoje visad esti ir dalis tamsos. Kelionė „bulvaru“ dar tik tekant, kylant žiemos saulei. Aklai, instinktyviai, rutiniškai kažkur skubi.

Netikėtai tave apakina saulės šviesa. Saulė atsimuša nuo šio ryto sniego, ir tu nieko nebematai priešais save. Akinantis sniegas, verčiantis nuleisti akis žemyn, verčiantis atsigręžti į save, užsimiršti, laikinai apmirti. Kyla keistų klausimų: kur aš esu? Kur aš einu ir kokią prasmę turi ši rytinė įprastinė kelionė? Šalta sausio saulė pabudina mane einantį – koks banalus atrodytų šis kasdienis įvardijimas ir šis atsitiktinis pastebėjimas. Saulės blyksnis ištinka tave tarsi smūgis, tarsi galingas jėgų antplūdis. Skaidrumo ir gaivumo antplūdis. Toks antplūdis, kuris leidžia susivokti savyje. Dabar tu jau visai kitoks, pakitęs, pasikeitęs. Dabar jau eini kitu ritmu: išjudintas, pabudintas, išvestas iš savęs, iš savo uždarumo, rymojimo tingiame ir apatiškame savyje. Saulė netikėtai „išveda iš savęs“.

Šviesa šviesdama slėpingai slepiasi. „Šviesa, apšviestus objektus darydama aiškius, pasilieka paslėptyje“ (Vyčinas 2002: 178). Rašančiam, kuriančiam įvairus tekstus puikiai žinoma ir tuščio lapo baimė ir pirmų žodžių neaiškumas. Kaip rasti minties tirštoje apsuptyje tą pirmąjį žodį, tą pirmąją frazę? Juk būtent tas vienintelis žodis kuria sakinį, sakinio intonaciją. Nėra reikiamos pradžios. *Pradžios, kuri padėtų pradėti*. Viskas, regis, yra, bet ne čia, o kažkur kitur, neapibrėžtoje erdvėje. Tu esi čia, o tavo mintys kažkur kitur. Laikas eina, o tu vis negali pradėti rašyti. Visiškai neaiškus pats „minties atėjimas ir išėjimas“. Mintis niekada nėra gryna, be emocinių priemaišų. Ją supa tam tikra palyda, ją supa tam tikras fonas. Tu muistaisi, geri kavą, vaikštai ir vėl sėdi prie stalo. Bet pradžios vis nėra. Staiga, regis, rudomis tamsiomis grindimis slystančią saulėtą šviesos juostą. Šviesa užlieja visą kambarį. Žiemos saulės slydimas ir liejimasis į darbo kambarį yra inspiravęs, inicijavęs reikalingos būtinios minties atėjimą. Taip „atėjo“ reikiamas, būtinas sakinytis, svarbi frazė. Šis minties atėjimas gali būti įvardytas kaip „sutirštinta patirtis“. Ši patirtis neišskaidoma ir nedaloma į atskirus fragmentus ar segmentus. Ši patirtis virsta vientisa rašymo būseną. Dar kartą bandai tai prisiminti, atkartoti. Žiemos šviesa juk trumpalaikė. Jau po pusiaudienio ji užleidžia vietą tamsai. Skubama produktyviai išnaudoti šviesųjį paros laiką. Sėdžiu nusigręžęs nuo šurmulingo gatvės judėjimo. Neveiklumas ir prieblanda veda į nuolatinę apatiją, ir aš jaučiuosi pasyvus, nedarbingas. Prieš akis – tuščias popieriaus lapas, o mintyse esu įkyriai įsikibęs į, regis, visai beviltišką temą. Šios temos niekaip negaliu išplėtoti, dar blogiau – jos negaliu net pradėti. Sau kuždi, kad kažko trūksta, kažko vis dar čia nėra. Staiga išnyra saulė, ir jos šviesa netikėtai užlieja kambarį. Bandai

dabar visa tai atgaminti, neveiksmingai suprasti, identifikuoti, klausti. O kaip tai įvyksta? Saulės šviesa, slenkanti medinėmis, rusvai dažytais kambario grindimis, kliudo stalą, nukrautą knygomis ir raštais. Sutrikęs ir pasiklydęs žvilgsnis klaidžioja po staiga neįprastu tapusių kambario erdvės plotą. Pro šalių judančių mašinų ir žmonių srautas tarsi sulėtėja, nutolsta. Garsai ir vaizdai nebetrikdo. Tai trunka neilgai, bet tai padeda susikaupti. Tai tarsi šviesos užuomina, sakanti, kad viskas yra čia šalia. Šviesa tarsi nurodo kur ir ko reikia ieškoti. Slenkanti per kambarį trumpalaikė žiemos pusiaudienio šviesa. Kaip ši šviesa atveria pačią situaciją? Saulė leidžia stabtelėti. Saulė padeda nurimti. Saulėje viskas nutyla, nuščiuva. Tai lengvas ir nepastebimas perėjimas iš neveiklumo į veiklumą. Tai, kas buvo tik nujaučiama, tik nuspėjama, dabar tampa įmanoma, regima. Kartu su šviesa ateina ir išvalga. Bet visame tame trumpalaikės atminties aprašyme šviesa pasislepia, lieka tik apšviestumas, trumpalaikė šviesuma.

„Saulės patyrimas“ Šiauliuose nėra tik dar viena abstrakcija ar spekuliacija šia sena ir universalia tema. Tai specifinis, o ne visuotinis patyrimas. Jo negalima automatiškai perkelti į Telšius ar Panevėžį. Ten išryškėja visai kiti patyrimo aspektai. Dvi situacijos, kurios bus pristatytos, buvo prisimintos ir permąstytos jau sugrįžus į Šiaulius. Jos įvyko neplanuotai ir netikėtai. Joms nebuvo įmanoma iš anksto pasirošti.

Paskaitose intensyviai plėtodamas vieną ar kitą temą nejučia įsijauti į savo pasakojimą ir užsimiršti. Tu pasakoji ir bandai išvesti į abstrakčią plotmę gamtos grožio ir didingumo temą. Galvoje vis įkyriai sukasi Kanto tezės šia tema. Telšių vidudienio žiemos peizaže pro akademijos langus vidury paskaitos apie estetiką Dailės akademijoje tu staiga pamatai saulės judėjimą užšalusiu, sniegingu ežeru. Šis saulės judesys vidurį ilgos paskaitos tave pakylėja ir sustabdo. Suintensyvėjęs tavo paskaitos apie estetiką tempas staiga sulėtėja. Tu matai estetinį pavyzdį – „saulėtą mintį viduržiemio lange“. Tu nukreipi klausančiųjų žvilgsnius į šį peizažą, ir tau dabar net nebereikia kalbėti. Tau nebereikia ieškoti istorinėje, estetinėje, bet negyvoje atmintyje gamtos grožio didingumo apraiškų, nebereikia jokių kitų pavyzdžių. Tau nebereikia ilgų akademinų citatų ar komentarų. Tu mokai žiūrėti ir matyti bei atsiverti šiai saulės patirčiai, netikėtai išnirusioje akademinėje paskaitoje.

Gerokai anksčiau, rugsėjo viduryje, atvykęs į Panevėžį ir radęs kiek laiko iki parodos atidarymo pasibastyti, tu sėdi prie Nevėžio senvagės ir stebi saulės blyksniuose plūduriuojančias antis. Tuo metu tai atrodo tik lūkuriavimas, delsimas. Vėliau, jau vakare, triukšmingame parodos atidaryme, įvardydamas fotografo „dieviškąjį“ šviesos žaismą, tu randi netikėtą analogiją iš šios dienos „saulėtų prisiminimų“. Prieš akis mįslingos fotografinės scenos. „Mįslingos“ fotografijos paprastai tave atbaido. Prie tokių darbų net nesinori ilgiau sustoti. Nuogas mįslingumas. Nuoga fotografinė gražuolės poza prabangiame, bet abstrakčiame krėsle virš anoniminių bangų. Nuogumo tema nebėra šiais laikais intriguojanti ar provokuojanti. Suvokiu šį darbą kaip norą sukilninti ar išaukštinti patį grožio geismą, nuoga kūną paversti grožio idėja ar etalonu. Prie šio darbo mane sulaiko ne abstraktus išaukštinimas, o pats nuolatos mirgantis, raibuliuojantis saulės žaismas. Abstrakti saulės ir vandens sankirta susipina su „konkrečiu“ šios dienos bangų raibuliuoimu. Raibuliuoja ir spindi visa šios dienos jausmų gama. Susipynusios saulės patirtys konfrontuoja ir papildo viena kitą.

Esi patyręs saulę ne tik Šiauliuose, ne tik Lietuvoje. Bandymas apmąstyti saulės apraiškas Šiauliuose sukelia norą pasitelkti panašaus patyrimo analogijas kituose miestuose ir regionuose.

Ieškant skirtybių, analogijų į prisiminimus netikėtai sugrįžta tolimas tiesioginis „Baltųjų naktų“ suvokimas / patyrimas. Baltoji šviesa aptinka ir pasitinka vilkint karinę uniformą ir budint. Ji susilieja su naktiniu būdravimu. Militarinis fonas šiame šviesos ruože tarsi laikinai dingsta. Kas išlieka iš šios baltos patirties, kuri neišblėsta po šitiek metų? Esi tarsi tarnyboje, tarsi vizijoje. Esi tarsi dienoje, tarsi nakties zonoje. Esi tarsi nebe-savyje, o dalimi beržų ir liepų, dalimi šermukšnių ir kelius siekiančių smilgų. Vasaros naktys einant ratu pagal nužymėtą maršrutą. Rodos, begalinis perimetras, begalinis budėjimo maršrutas susilydo, susijungia su žolės šlamesiu, čaižiu batų ir akmenukų sąlyčiu. Visas budėjimas iškyla kaip vientisa, pratisa balta eiseną.

Stepės saulės deginanti šviesa. Saulė kildama palengva atveria begalinius stepės plotus. Ką tik viskas nurimo. Ką tik baigėsi tavo budėjimo laikas. Visą naktį būdraudamas girdėjai kaukiant vilkus. Visą naktį švilpė neatpažįstamas laukinis vėjas. Nors buvai įspėtas, kad jie už kelių ar net keliolikos kilometrų, bet tai vis tiek tave baugino. Tame baugiame budėjime, toje būdraujančioje eisenoje dėliojai neapibrėžtos

rytdienos mintis ir laukei, kad tik greičiau visa tai pasibaigtų. Dabar tu sėdi ir stebi šią saulę, teikiančią ramybę ir mieguistumą. Norėtum tyliai užsimerkti ir miegoti, bet negali, nes sąmonės ekrane vis bėga vaizdai ir garsai. Stepės saulė neleidžia užmigti.

Miesto saulės specifika skiriasi nuo saulės specifikos gamtoje. Kultūrinė, industrinė, urbanistinė erdvė tarsi kitaip pripildoma ar užliejama saulės. Ką reiškia išeiti į saulės šviesą? Po ilgų šeštadienio paskaitų grįžtu pėsčiomis namo. Norisi eiti ilgą kelią pėsčiomis. Begalinis, besaikis, nenumaldomas atvirumo ir judėjimo poreikis. Vos užvėrus universiteto duris šis noras susipina su tos dienos noru tiesiog pasižvalgyti. Laikas tuomet išretėja, ištuštėja. Gal toks ir yra tas tuščias laikas? Norisi tiesiog eiti pirmyn, tolyn. Tiesiog eiti neskubant, neturint didesnių ketinimų ar ambicijų. Tai tiesiog noras pažvelgti į pavasarinį miestą neskubioje eisenoje. Pasivaikščiėjimai paprastai „suderina“ mąstymą, suteikia slaptą ritmą. Vaikstant naujai atrandamas pamirštas minties ritmas. Garsai, vaizdai, kvapai pateikia aibę sensorinių užuominų. Saulės išdžiovinta pavasario miesto erdvė palengva nubunda. Įžvelgi tik atsivėrusią tuštumą. Balandžio tuštuma: dulkės ir šiukšlės. Poezijoje tai įvardijama kaip „bevaisė žemė“. Iš po žiemos prislopintų impresijų tau išnyra *saulėta miesto atviruma*. Eini ir tave guodžia šios dienos tuštuma.

Saulė išnyra ir iš banalių, sentimentalių fotografijų. Vartai – tai, ką esi fiksavęs saulėje arba pats patekęs į saulėtus kadrus. Vartymas, skaidymas yra kažko arba ko nors prisiminimas. Prisimindami mes galime dar kartą visa tai išgyventi, prikelti patirtį. Kas yra saulės laikas? Kaip saulės laike sutelpa, išsitenka, susipina kiti skirtingi laikai? Kaip čia dera fizinis, socialinis ir egzistencinis laikas? Kaitra šiuose karštuose, šiose klimatinėse zonose reliatyvi. Kaitra yra paguoda žiemą ir prakeiksmas vasarą. Kada saulės kaitra tampa prakeiksmu, sakai sau, kad tos kaitros bus pasigendama drėgnuoju ar šaltuoju metų laiku. Saulės prisiminimas išnyra žvelgiant į šią blunkančią vasaros fotografiją ir yra susijęs su saulės laiku. Jūros ir saulės fone regimos pažįstamos figūros. Tai tu pats ir tavo artimieji. Tu jau kitas ir kitokie tavo artimieji. Fotografijos tolumoje matyti nežinoma figūra, visai atsitiktinai pakliuvusi į šį kadrą. Arčiau figūrų matyti motorinės žvejų, žuvų prekiautojų valtys. Žvelgdamas bandai prisiminti save ir savo artimuosius. Prisimeni ir tą, kuris liko už kadro. Ko tu iš šios vasaros nuotraukos neprisimeni? Tavo dar vienas

mėgėjiškas kadras, kur užfiksuotas rausvas dangus, plunksniniai debesys, pati jūra tolimame plane. Bet tu žiūri į šią fotografiją ir ieškai tuo metu išgyventų emocijų, ilgo pavakarės pokalbio, apsisprendimo jau rytoj išvykti. Būsenų negalime fotografuoti, bet galime ir gebame fiksuoti šių būsenų bei nuotaikų foną.

Gyvenimas kupinas trumpalaikių epifanių. Lokalinė metafizika užgimusi vieno atverto žiemos ryto saulėtoje epifanijoje. Balta saulėta žiemos epifanija. Pėdsakai tolimo, dieviško žiemos žaismo. Tik nubudęs prieini prie virtuvės lango ir regi „šokinėjantį“ nuo šakos ant šakos sniegą. Vėjas ryto saulėje „elegantiškai“ žaidžia sniegu. Puikiai žinai, kad tai tik gamtos reiškinys, vykstantis viduržiemį. Bet tu ši rytą esi sutrikęs, suglumęs, nustebęs ir apimtas šio grožio euforijos. Viskas ši rytą, žvelgiant pro virtuvės langą, pakinta. Pakinta pats žiemos supratimas. Tu palengva suvoki, kad šis ryto saulės išryškintas ir tavo žvilgsnio užfiksuotas grožis pasiliks atmintyje. Pasiliks kaip pasilieka visi įstabūs, bet nebūtini ir nereikalingi dalykai. Suvoki, kad toks grožis išaukština, apvalo, nuskaidrina tavo nuolatinį niurzgėjimą dėl ilgos ir varginančios žiemos, dėl nenoro užsiimti nemalonia veikla. *Kas yra tas „šokantis“ nuo šakos ant šakos sniegas? Saulės suteikta ryto malonė, laikinas žavesio blyksnis? Sniegas vis „tebešoka“ apsnigtomis šakomis. Tu tebesi to ryto blyksnyje.*

Filosofija yra tam tikras matymas, požiūris, tam tikra žiūra į kažką. „Filosofija yra privertimas matyti“ (Vyčinas 2002: 60). Kas verčia matyti? Matyti verčia pati patirtis: gyvenimo patirtis, saulėta patirtis. Gyvenimo patirtis – tai tam tikros atsitiktinai ir nenuosekliai patirtos situacijos. Čia pateiktos ir fragmentiškai apmąstytos situacijos yra saulės atsivėrimo / atvėrimo situacijos. Patiriame dažnai intuityviai, atsitiktinai ir spontaniškai. Bet ne visada savo patirtimi gebame remtis, ne visada gebame ja pasikliauti. Dėl saulės kažką matome, bet ar prisimename savo matyme pačią saulę? Saulės patyrimas perteklingas tau. Tu nebeišsitenki jame. Tu pradedi kurti, bandai atkurti tai, kas praėjo. Saulė padeda kurti tegul ir mažąją, bet saulėtą metafiziką.

LITERATŪRA

Šliogeris 1992 – Arvydas Šliogeris, *Post scriptum*, Vilnius: Regnum.
Vyčinas 2002 – Vincas Vyčinas, *Rinktiniai raštai*, t. 1, Vilnius: Mintis.

THE EXPERIENCE OF THE SUN IN ŠIAULIAI

Jurgis Dieliautas

Summary

The history of idea, thinking and philosophy is a continual play of light. We illuminate the process of thinking or remembrance by the light of mind. At the same moment we are periodically enlightened by intensive light of thinking. We are constantly affected by the light of mind and consciousness. It plays with us when we think and suddenly we are involved in the process without any notice. Thinking is always a kind of adventure, a trick of destiny, unexpectedness. It is being carried away by different narrative and descriptive stories. The author of this article reveals his personal, metaphysical experience of the Sun.